

Taloudellinen katsaus

Syksy 2024

Insinööriliitto

Sisällysluettelo

Taloudellinen katsaus, syksy 2024 3

TILANNEKUVA JA KASVUNÄKYMÄT 4

Kasvunäkymät 5

Yksityinen kulutus ja investoinnit kasvavat 6

Investoinnit 7

Teollisuustuotanto 8

Teollisuuden uudet tilaukset 9

Rakentaminen 10

Kuluttajien luottamus 11

TYÖMARKKINAT 12

Keskeiset työmarkkinaluvut 13

Työllisyys ja työttömyys 14

Avoimet työpaikat 15

Insinöörien työmarkkinatilanne 16

Kokoaikaisesti lomautetut 17

SUHDANNEKEHITYS 18

Kustannuskilpailukyky 19

Vienti 20

Ansioiden kehitys ja ennusteet 21

Inflaatio 22

Kuluttajahinnat ja ostovoima 23

INSINÖÖRILIITON KANTOJA 24

Taloudellinen katsaus, syksy 2024

Taloudellinen katsaus on Insinööriliiton asiantuntijoiden neljästi vuodessa koostama katsaus Suomen taloudellisesta tilanteesta. Katsauksessa tarkastellaan Suomen talouden tilannekuvaa ja kasvunäkymiä, työmarkkinatilannetta sekä suhdannekehitystä useiden eri mittarien ja indikaattorien kautta. Katsauksen tarkoituksena on tarjota kattava kokonaiskuva Suomen talouden tilanteesta ja ennusteista.

Suomen talous elpyy hiljalleen taantumasta. Talous on kasvanut hitaasti alkuvuoden, mutta vuositasolla talouden kasvu jää vielä heikoksi. Kasvunäkymät ovat kuitenkin lähivuosien osalta suotuisat, sillä yksityinen kulutus ja investoinnit tukevat Suomen talouden kasvua.

Suhdannenäkymät parantuvat ja kuluttajien luottamus nousee vähitellen. Teollisuuden uudet tilaukset ja rakentamisen näkymät indikoivat, että suhdanteen kuopan pohja on jäänyt taakse.

Heikko suhdanne näkyy myös Suomen työmarkkinoilla. Työllisyyden heikko kehitys jatkuu vielä kuluvan vuoden aikana ja työttömyys lisääntyy hieman. Työllisyys kasvaa ja työttömyys vähenee ensi vuonna, kun talous lähtee kasvuun. Insinöörien työttömyys on pysynyt samalla tasolla vuoden alusta.

Hintojen nousu on hidastunut merkittävästi ja ostovoima kasvaa kuluvan vuoden aikana. Ostovoima paranee myös lähivuosina, mutta menetetyn ostovoiman osalta kirittävää on vielä paljon. Veronkorotukset kiihdyttävät inflaatiota ennustejaksolla, mutta muuten paineet hintojen nousulle ovat vähäiset.

Maailmankaupan hidas toipuminen jarruttaa Suomen viennin kehitystä, mutta Suomen vienti lähtee kasvuun kuluvan vuoden aikana ja kasvu vahvistuu lähivuosina. Kustannuskilpailukyvyn kehitys tukee Suomen viennin kehitystä.

Lisätietoja katsauksesta

Paavo Hurri

ekonomisti

050 470 0979

paavo.hurri@ilry.fi

Tilannekuva ja kasvunäkymät

Suomen talous alkaa hiljalleen elpyä taantumasta. Kuluvan vuoden osalta Suomen talouden kasvu jää vielä heikoksi, mutta suhdannenäkymät kuitenkin kohenevat ja taloudellinen epävarmuus hälvenee vähitellen. Kasvunäkymät ovat huomattavasti paremmat vuosina 2025 ja 2026.

Lähivuosien talouskasvun taustalla on erityisesti odotukset yksityisen kulutuksen ja investointien elpymisestä. Korkotaso laskee vähitellen inflaation hidastuttua. Tämä tukee sekä investointeja että ostovoiman kehitystä.

Investointien odotetaan kasvavan lähinnä teollisten investointien tukemana, mutta myös rakennusinvestoinnit alkavat kasvaa korkotason laskun myötä. T&K-investointien ennustetaan kasvavan tasaisesti.

Teollisuuden toimialat ovat kärsineet heikosta suhdanteesta. Teollisuustuotannon volyymin trendi on lähtenyt kasvuun ja teollisuuden uusien tilausten arvo on alkanut hiljalleen kääntyä parempaan suuntaan. Teollisuustuotanto kasvaa edelleen tilausten arvon kasvaessa.

Rakentamisessa sekä luottamusindikaattori että arvonlisäys ovat ohittaneet suhdanteen pahimman kuopan pohjan ja lähteneet kasvuun. Korkotason lasku tukee rakentamisen kehitystä.

Kuluttajien luottamusindikaattori on edelleen heikolla tasolla, vaikka positiivista kehitystä on tapahtunut vuoden 2022 pahimman laskun jälkeen. Luottamus Suomen talouteen vuoden kuluttua sekä kulutus kestotavaroihin ovat edelleen heikot.

Kasvunäkymät

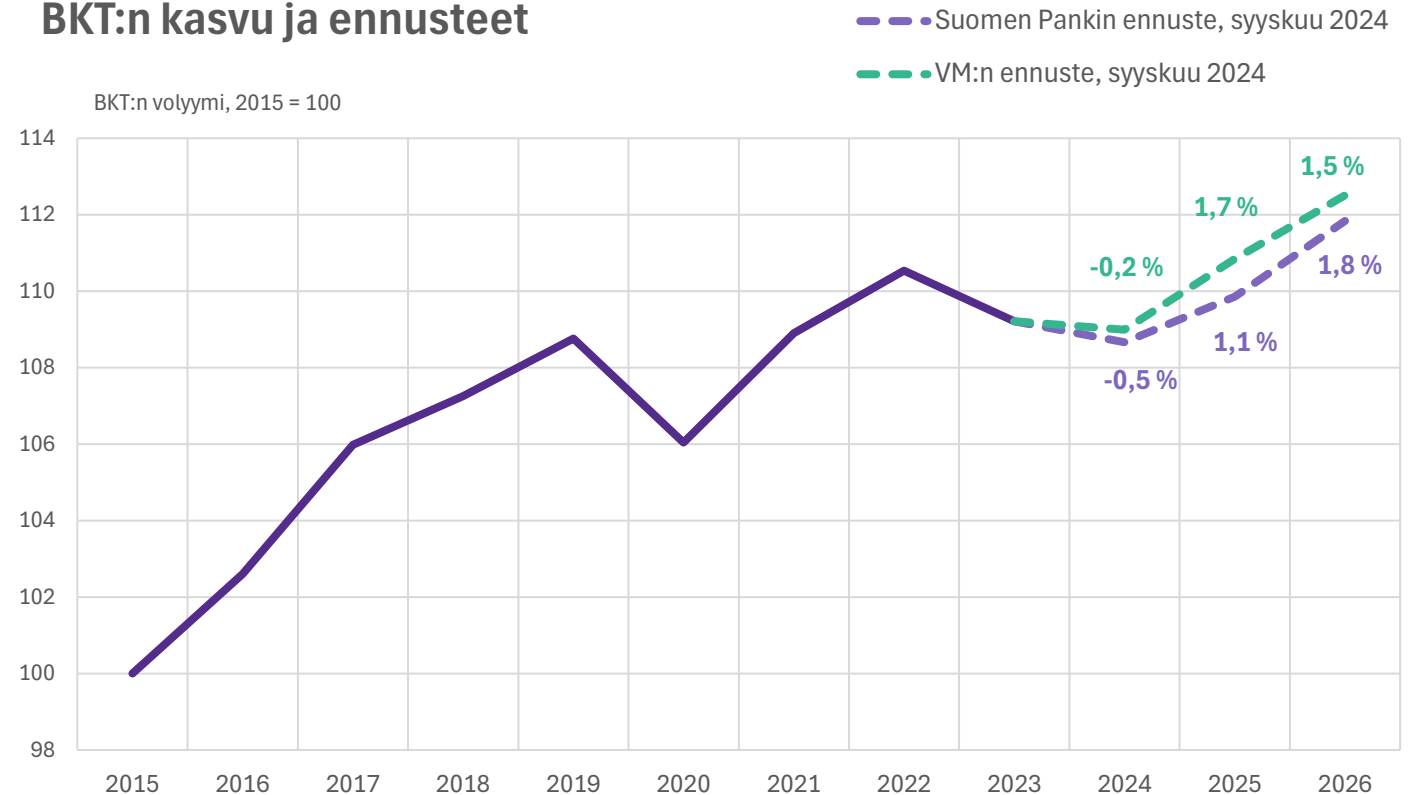
Suomen talous kasvoi vaimeasti vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla. Vientikehitys, varastojen muutos ja julkinen kysyntä ovat kannatelleet kasvua.

Suomen Pankin ja valtiovarainministeriön ennusteiden mukaan Suomen talous supistuu vuositasolla vielä vuonna 2024.

Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku vauhdittavat kulutusta.

Korkojen lasku tukee rakentamisen toipumista ja tuotannollisten investointien kasvua.

BKT:n kasvu ja ennusteet

Lähteet: Tilastokeskus, Suomen Pankki, valtiovarainministeriö

Bruttokansantuote, vuosikasvu (%)	2023	2024	2025	2026
Suomen Pankki, syyskuu 2024	-1,2 %	-0,5 %	1,1 %	1,8 %
VM, syyskuu 2024	-1,2 %	-0,2 %	1,7 %	1,5 %

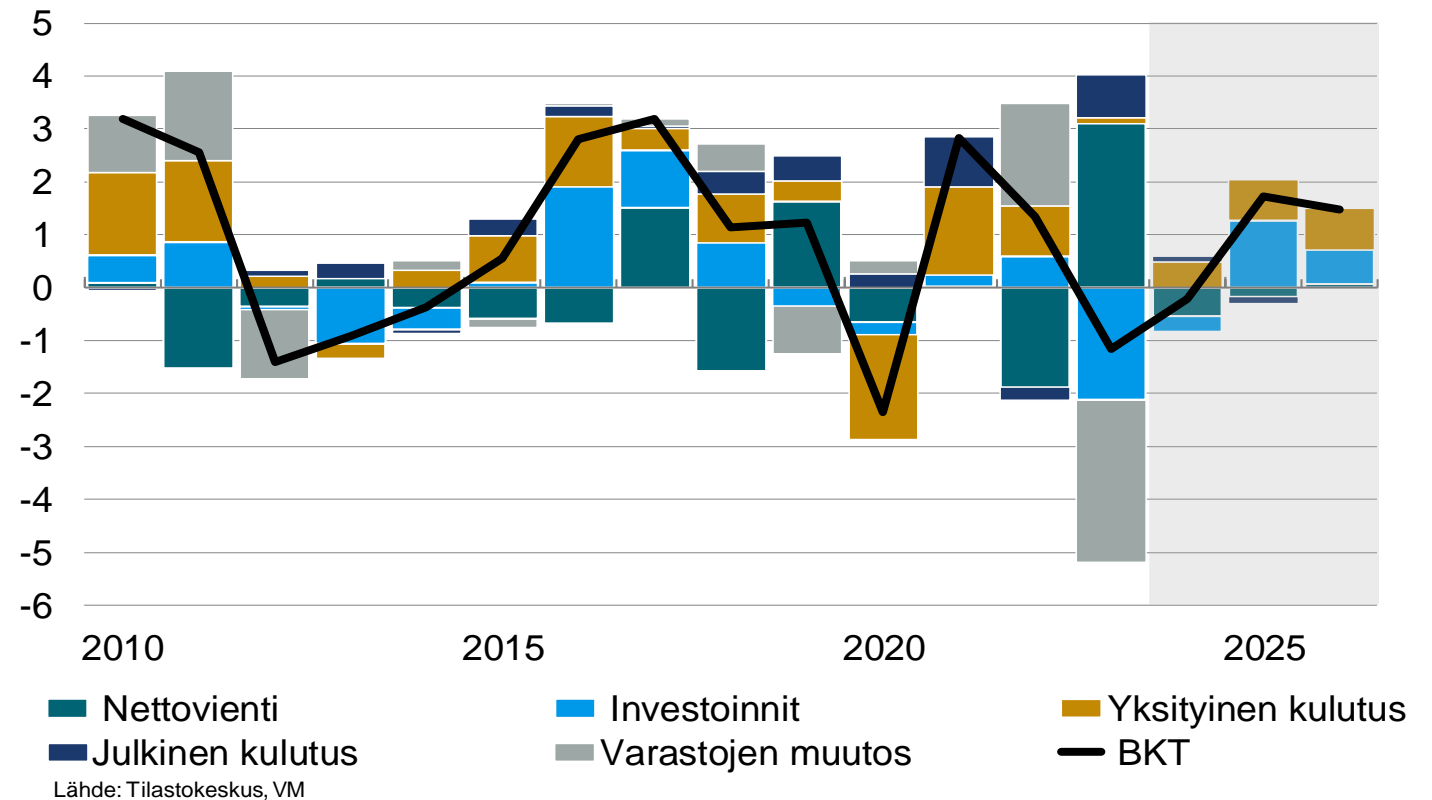
Yksityinen kulutus ja investoinnit kasvavat

Vuoden 2023 talouden supistumisen taustalla erityisesti investointien ja varastojen muutos. Nettoviennin positiivinen vaikutus johtui siitä, että tuonti supistui vientiä enemmän.

Yksityinen kulutus kasvaa jo vuoden 2024 aikana, mutta viennin ja investointien heikko kehitys jarruttaa kasvua.

Yksityinen kulutus ja investoinnit vauhdittavat kasvua ensi vuonna, kun ostovoima kasvaa ja korkotasoa laskee entisestään.

Suomen BKT ja kysyntäerät
vuosimuutos ja kontribuutio, %

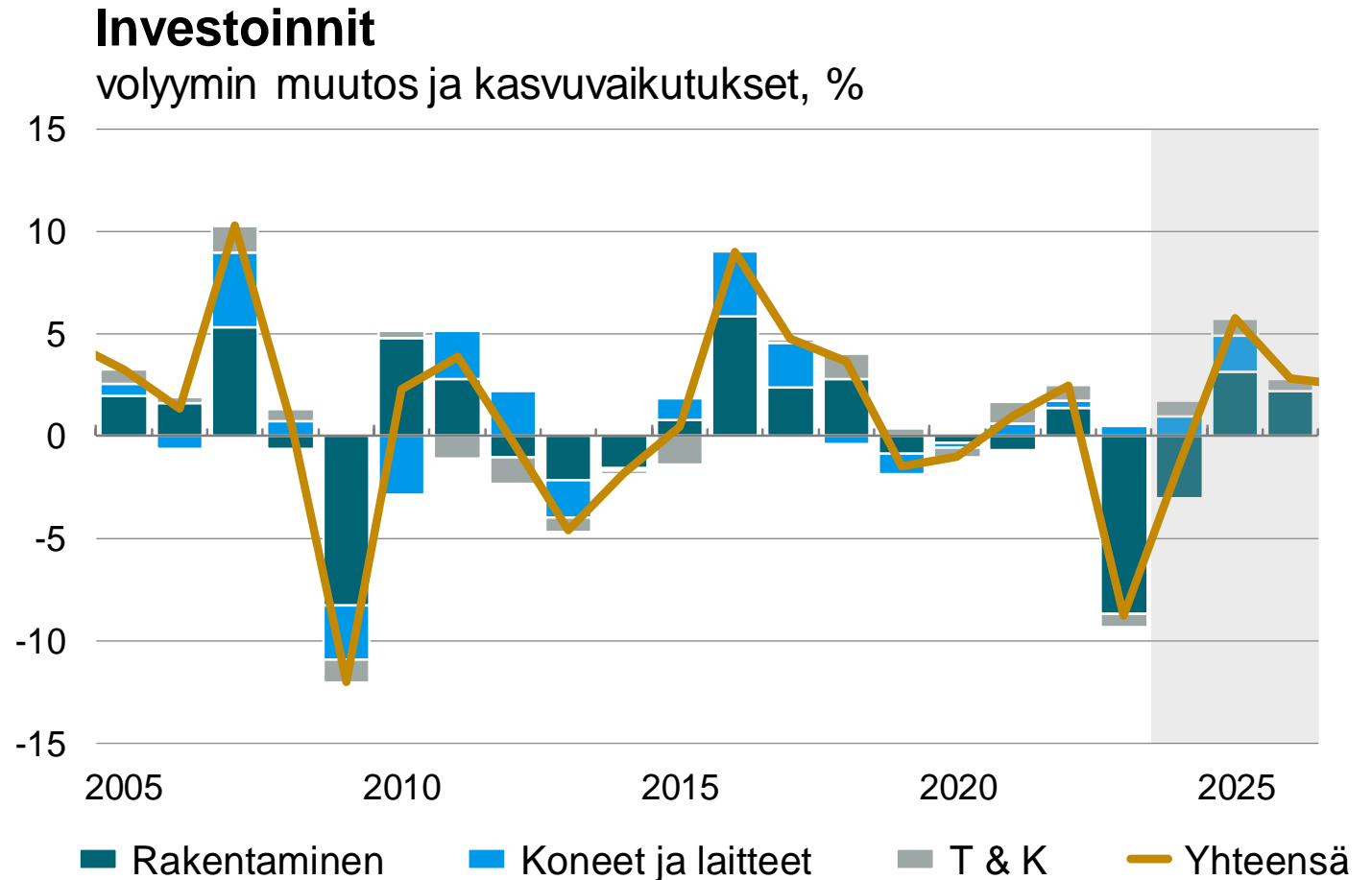

Investoinnit

Investoinnit vähenivät 8,8 prosenttia vuonna 2023 ja lasku jatkui myös vuoden 2024 alkupuoliskolla. Investoinnit vähenivät eniten asuinrakentamisessa, myös muut rakennusinvestoinnit ovat vähentyneet.

Kuluva vuosi on edelleen rakennusinvestointien osalta heikko, mutta muut investoinnit ovat kasvussa. Investoinnit kuitenkin vähenevät 1,3 prosenttia vuonna 2024.

Ensi vuonna investoinnit kasvavat 5,7 % ja vuonna 2026 2,8 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, VM

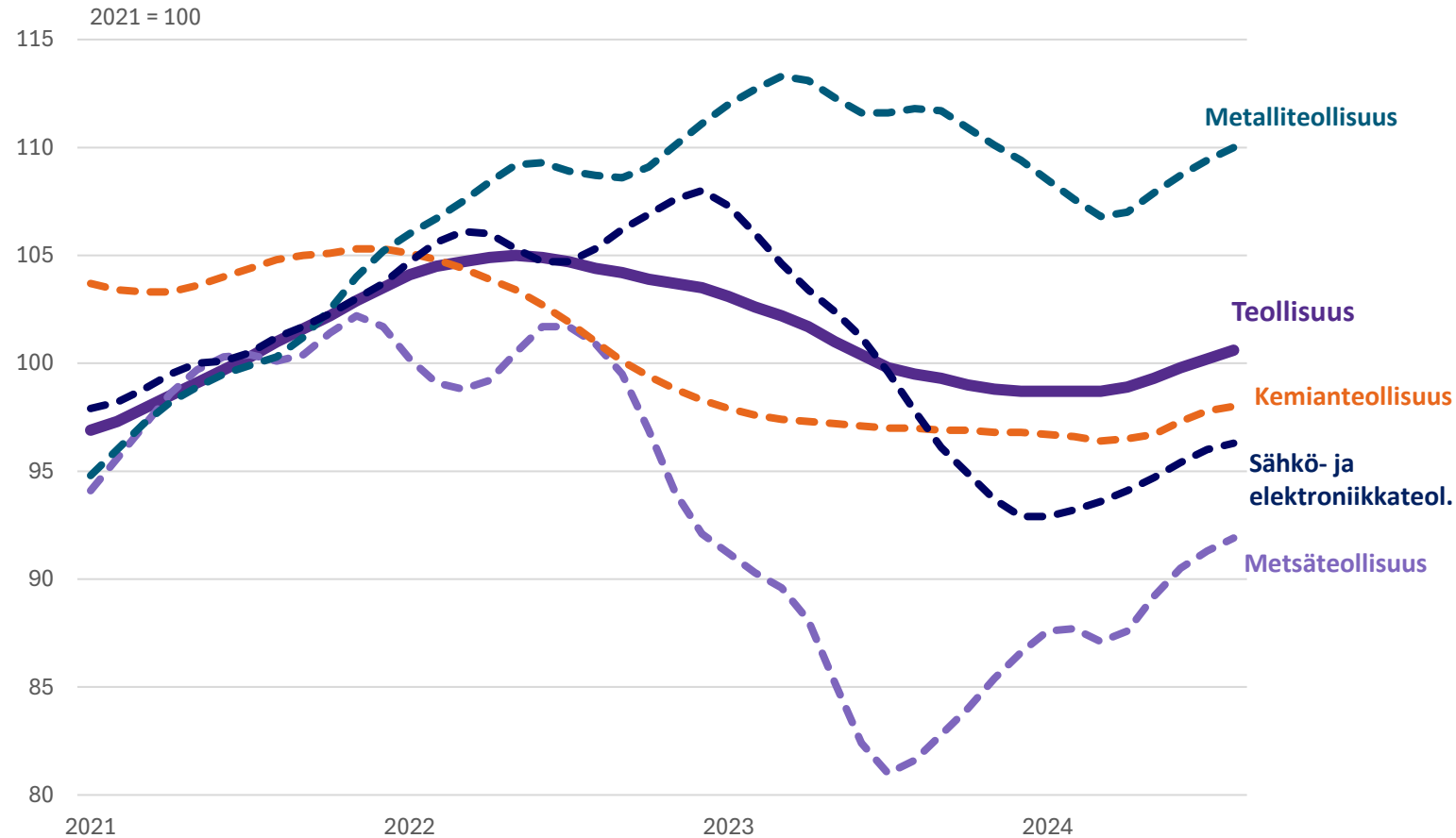
Teollisuustuotanto

Teollisuustuotannon lasku jatkui vielä alkuvuodesta, mutta vaikein vaihe näyttäisi olevan takanapäin. Odotuksilla mitattuna teollisuuden suhdanteet kääntyivät kesällä positiivisen puolelle ensimmäistä kertaa kahteen vuoteen.

Teollisuustuotannon volyymin trendi on lähtenyt kasvuun sekä koko tehdasteollisuudessa että teollisuuden päätoimialoilla.

Teollisuustuotannon taso on vielä vuoden 2021 tasoa alempana.

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

Lähde: Tilastokeskus

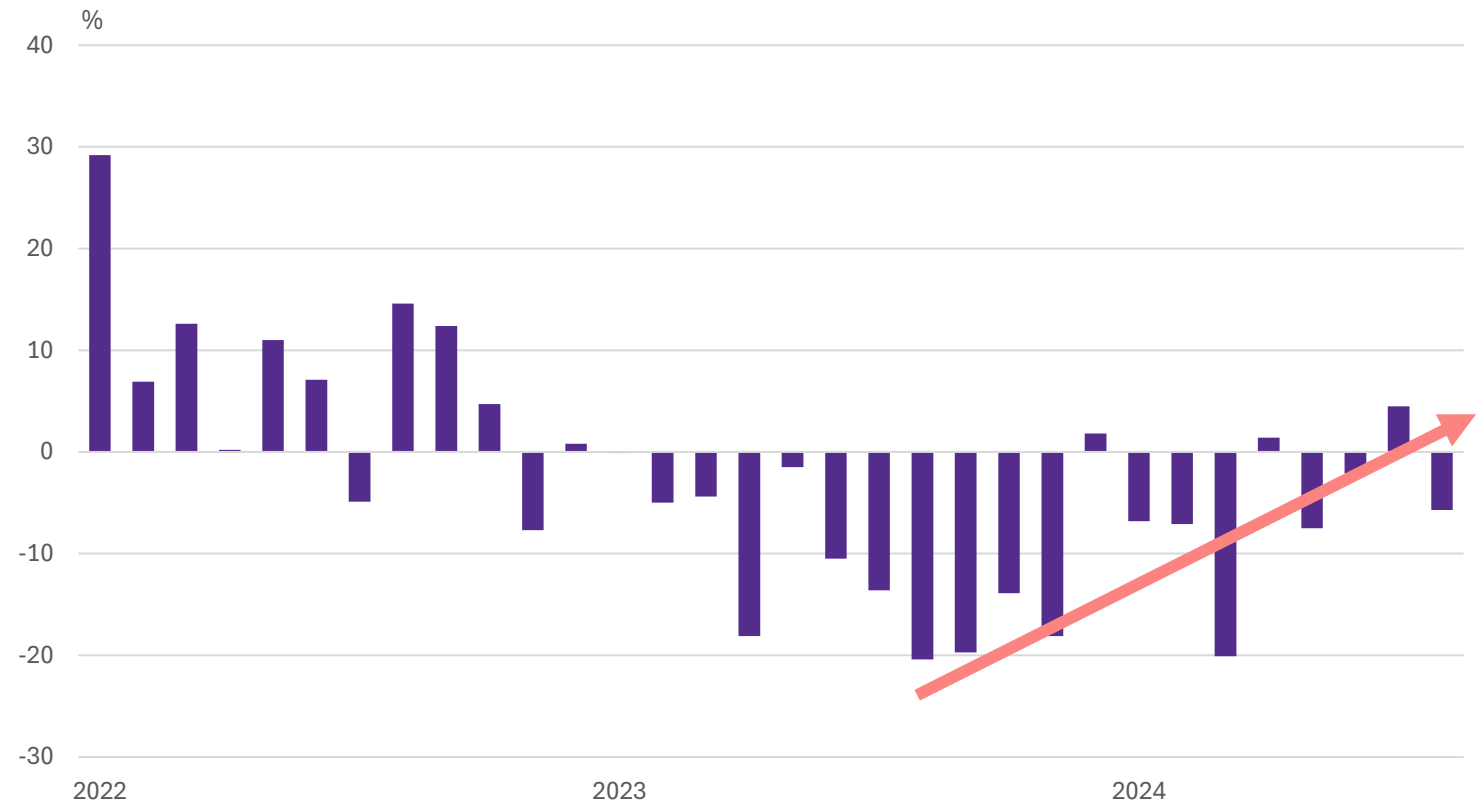
Teollisuuden uudet tilaukset

Teollisuuden uudet tilaukset olivat laskussa vielä alkuvuodesta 2024, mutta uusien tilausten viime kuukausien kehitys on ollut positiivisempaan suuntaan.

Tammi-elokuun aikana yritysten saamat uudet tilaukset vähenivät 6,1 % vuodentakaisesta, mutta kehitys on ollut positiivista vuoden 2023 heikosta loppupuoliskosta.

Uusien tilausten kasvu indikoi suhdanteen hitaasti paranevan ja teollisuuden pahimman vaiheen olevan jäämässä taakse.

Teollisuuden uudet tilaukset, vuosimuutos, %

Lähde: Tilastokeskus

Rakentaminen

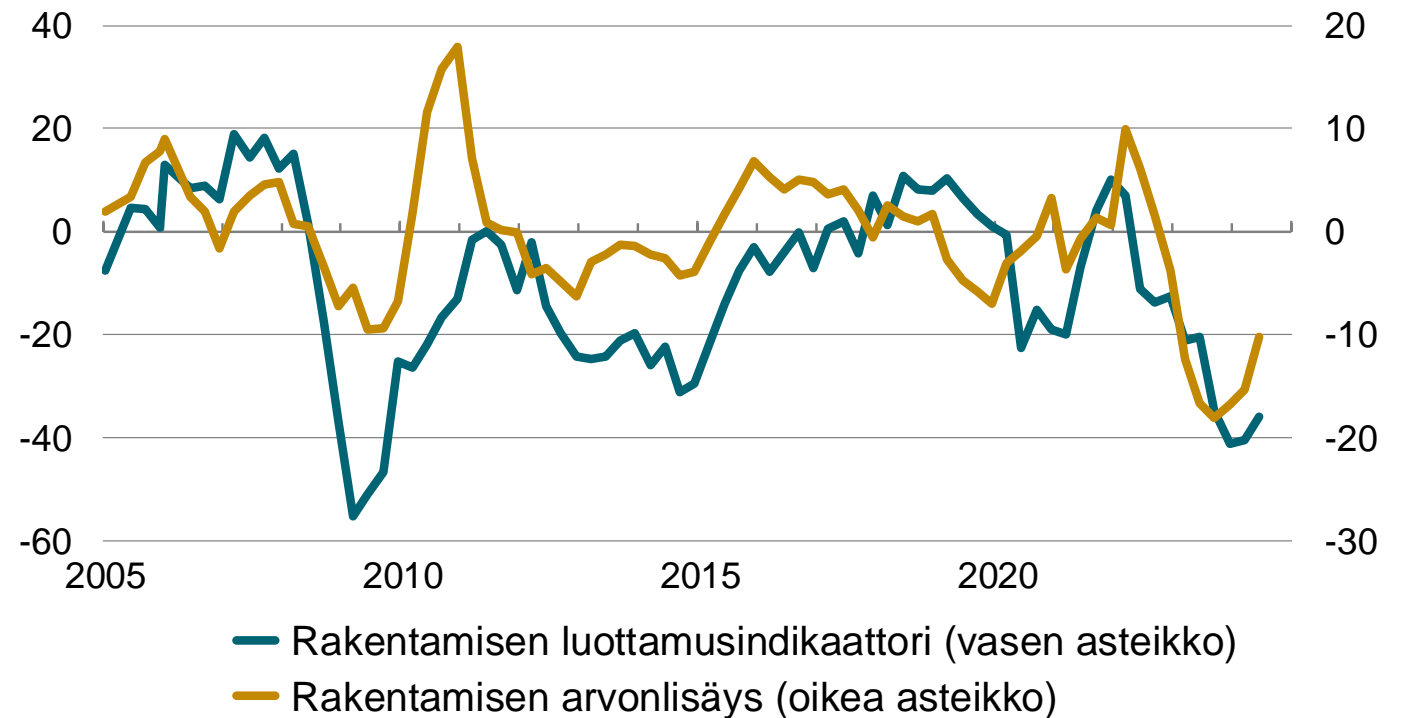
Rakentaminen on vähentynyt voimakkaasti vuodesta 2022 lähtien. Viime vuonna rakentamisen arvonlisäys laski lähes 16 prosenttia.

Tuotannon suhdannekuvaaja ja luottamusindikaattori indikoivat, että pohja saavutetaan kuluvan vuoden aikana, mutta rakentamisen arvonlisäys supistuu vuonna 2024 silti lähes 8 prosenttia.

Luottamuksen kohentuessa rakentamisen arvonlisäys kasvaa lähivuosina.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto

kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Kuluttajien luottamus

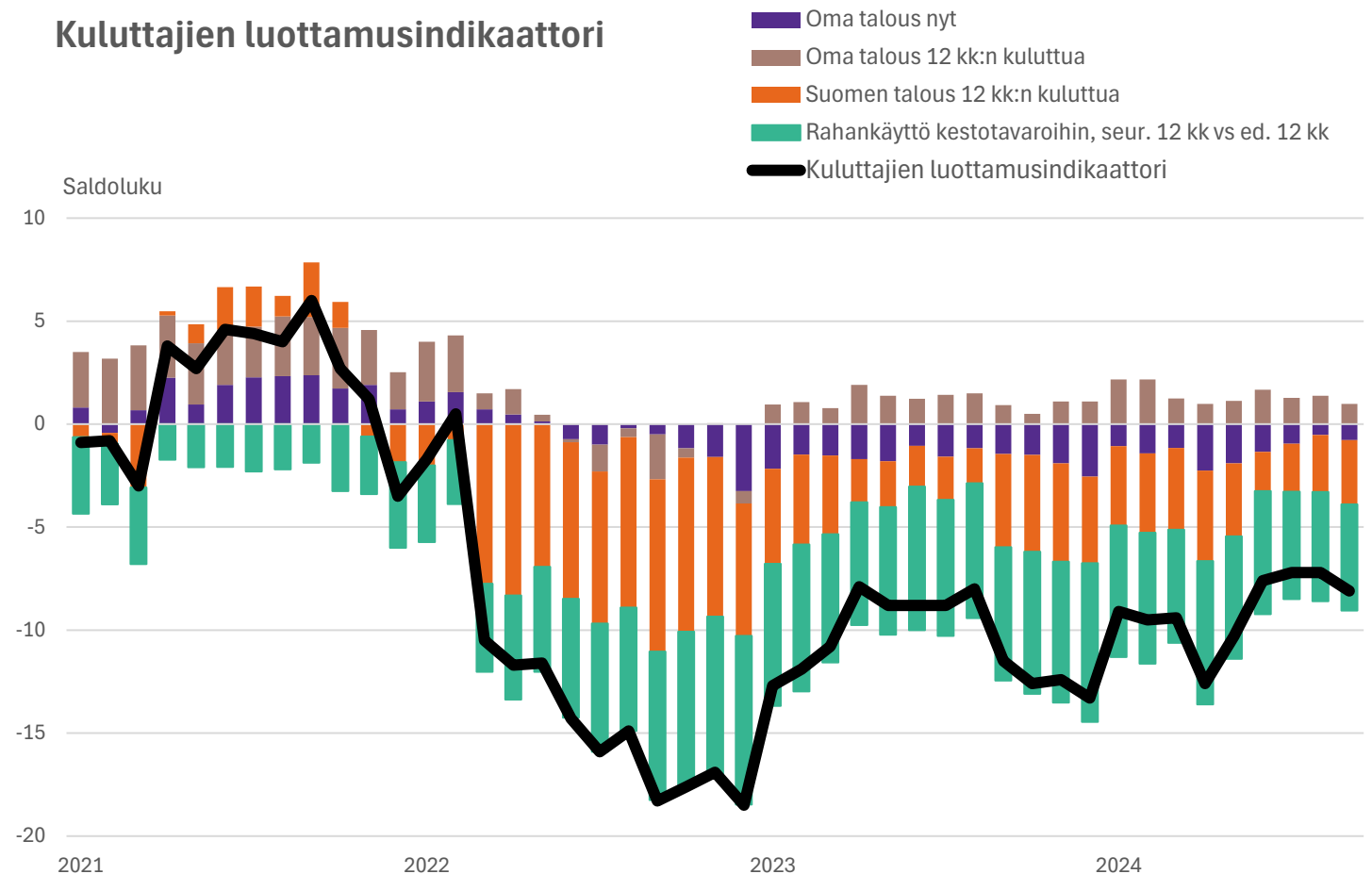
Kuluttajien luottamus talouteen on edelleen melko heikkoa, vaikka vuoden 2022 tasosta on tapahtunut positiivista kehitystä.

Vaikka luottamus omaan talouteen on jopa hieman parantunut, niin kulutusaikeet ja luottamus Suomen talouteen vuoden kuluttua ovat edelleen heikolla tasolla.

Kuluttajien luottamus yleisen työttömyystilanteen kehityksestä Suomessa pysyi syyskuussa lähes ennallaan ja heikolla tasolla.

Kuluttajien arvio omasta rahatilanteesta oli melko valoisa.

Kuluttajien luottamusindikaattori

Lähde: Tilastokeskus

Työmarkkinat

Heikon suhdanteen vaikutus näkyy myös työmarkkinoilla. Työttömyysaste on noussut ja työllisyys on supistunut. Työmarkkinat näyttäisivät kuitenkin olevan nyt käännepisteessä, sillä työmarkkinoiden heikentymisen tasoittumisesta on ollut merkkejä vuoden 2024 kesällä. Vaikka työttömien määrä on kesän aikana vielä hieman kasvanut, niin työllisten määrän lasku on pysähtynyt.

Työllisyys on laskenut ja työttömyys on kasvanut heikon suhdanteen aikana. Työllisyys kuitenkin kasvaa laaja-alaisesti talouden kasvaessa lähivuosina. 20-64-vuotiaiden työllisyysasteen odotetaan nousevan lähes 79 prosenttiin vuoden 2026 aikana. Työttömyys laskee talouden ja työllisyyden kasvun myötä, ja työttömyysasteen odotetaan olevan hieman yli 7 prosenttia vuonna 2026.

Työvoiman kysyntä on heikentynyt merkittävästi heikon suhdanteen aikana, mikä näkyy avoimien työpaikkojen määrän vähentymisenä. Avoimien työpaikkojen väheneminen heikentää kasvumahdollisuuksia lyhyellä aikavälillä, mutta työvoiman kysyntä elpyy taloudellisen suhdanteen parantuessa.

Insinöörien työmarkkinatilanteessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia syksyn aikana, ja työttömien insinöörien määrä on suunnilleen samalla tasolla kuin vuoden alussa. Kokoaikaisesti lomautettuja ja lyhennettyä työviikkoa tekeviä oli syyskuussa hieman enemmän kuin kesäkuussa. Insinöörien työmarkkinatilanne seuraa hyvin yleistä työmarkkinatilannetta, joten työttömien insinöörien määrän voidaan odottaa laskevan ensi vuoden aikana talouden elpyessä.

Keskeiset työmarkkinaluvut

Työllisten (15-74-vuotiaat) määrän odotetaan kasvavan lähivuosina lähes kahdella prosentilla. Työttömien määrä on kasvanut viime vuodesta, mutta sen odotetaan vähenevän yli 20 000 seuraavien vuosien aikana.

Työmarkkinoilla on paljon työvoimaa – noin 14 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työvoiman odotetaan myös kasvavan lähivuosina.

15-64-vuotiaiden työllisten määrä vähenee tänä vuonna, mutta kasvaa reilusti vuosien 2025 ja 2026 aikana.

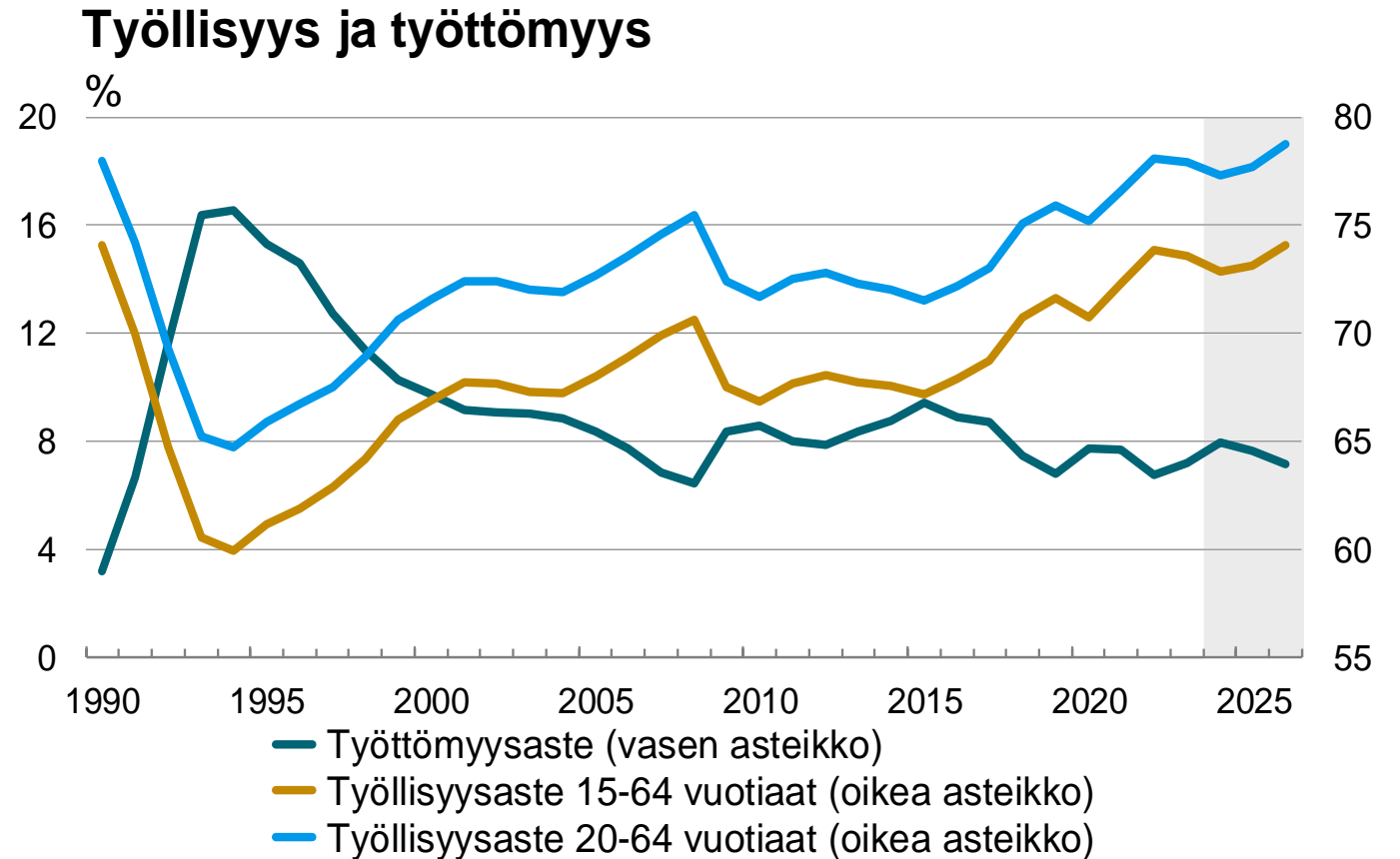
	2022	2023	2024	2025e	2026e
1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työkäinen väestö (15-74-vuotiaat)	4 120	4 131	4 141	4 141	4 135
Työkäinen väestö (15-64-vuotiaat)	3 421	3 442	3 459	3 468	3 463
Työvoima (15-74-vuotiaat)	2 809	2 832	2 841	2 850	2 868
Työlliset (15-74-vuotiaat)	2 619	2 628	2 615	2 632	2 663
siitä 15-64-vuotiaat	2 526	2 532	2 519	2 536	2 556
Työttömät (15-74-vuotiaat)	190	204	226	218	205
Määrän muutos, 1000 henkeä					
Työkäinen väestö (15-64-vuotiaat)	4	21	17	9	-5
Työlliset (15-64-vuotiaat)	56	6	-13	17	29
Prosenttia					
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	73,8	73,6	72,8	73,1	74,1
Työllisyysaste (20-64-vuotiaat)	78,1	77,9	77,3	77,7	78,7
Työttömyysaste (15-74-vuotiaat)	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2

Työllisyys ja työttömyys

Työllisyyden odotetaan kasvavan laaja-alaisesti talouden vahvan kasvun myötä vuosina 2025 ja 2026. 20-64-vuotiaiden työllisyysasteen odotetaan nousevan lähes 79 prosenttiin vuoden 2026 aikana.

Työmarkkinat ovat kärsineet heikosta suhdanteesta, mutta työttömyysaste alkaa pienentyä vuodesta 2025 alkaen talouden ja työllisyyden kääntyessä kasvuun.

Työttömyys laskee edelleen vuonna 2026, jolloin työttömyysasteen odotetaan olevan hieman yli 7 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, VM

Työttömyysaste = työttömät / työvoima (15–74-vuotiaat)

Työllisyysaste = työlliset / työikäinen väestö

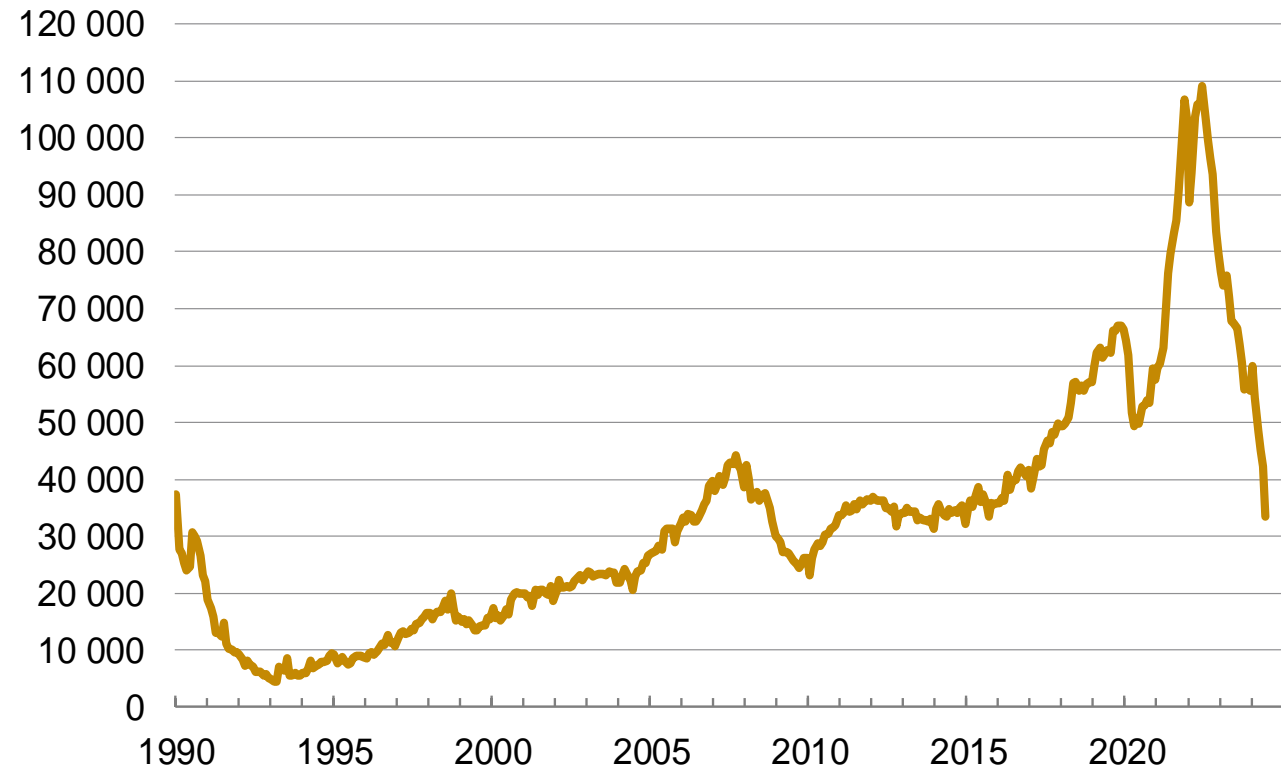
Avoimet työpaikat

Työvoiman kysyntä on ollut heikkoa talouden taantuman vuoksi. Avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt merkittävästi viime vuosien aikana.

Osaavan työvoiman puutteen vuoksi yrityksen pitävät työntekijöistä kiinni ja turvautuvat enemmän lomautuksiin ja muihin työvoimajoustoihin kuin irtisanomisiin.

Työvoiman kysyntä elpyy taloudellisen tilanteen parantuessa.

Avoimet työpaikat kausitasoitettu

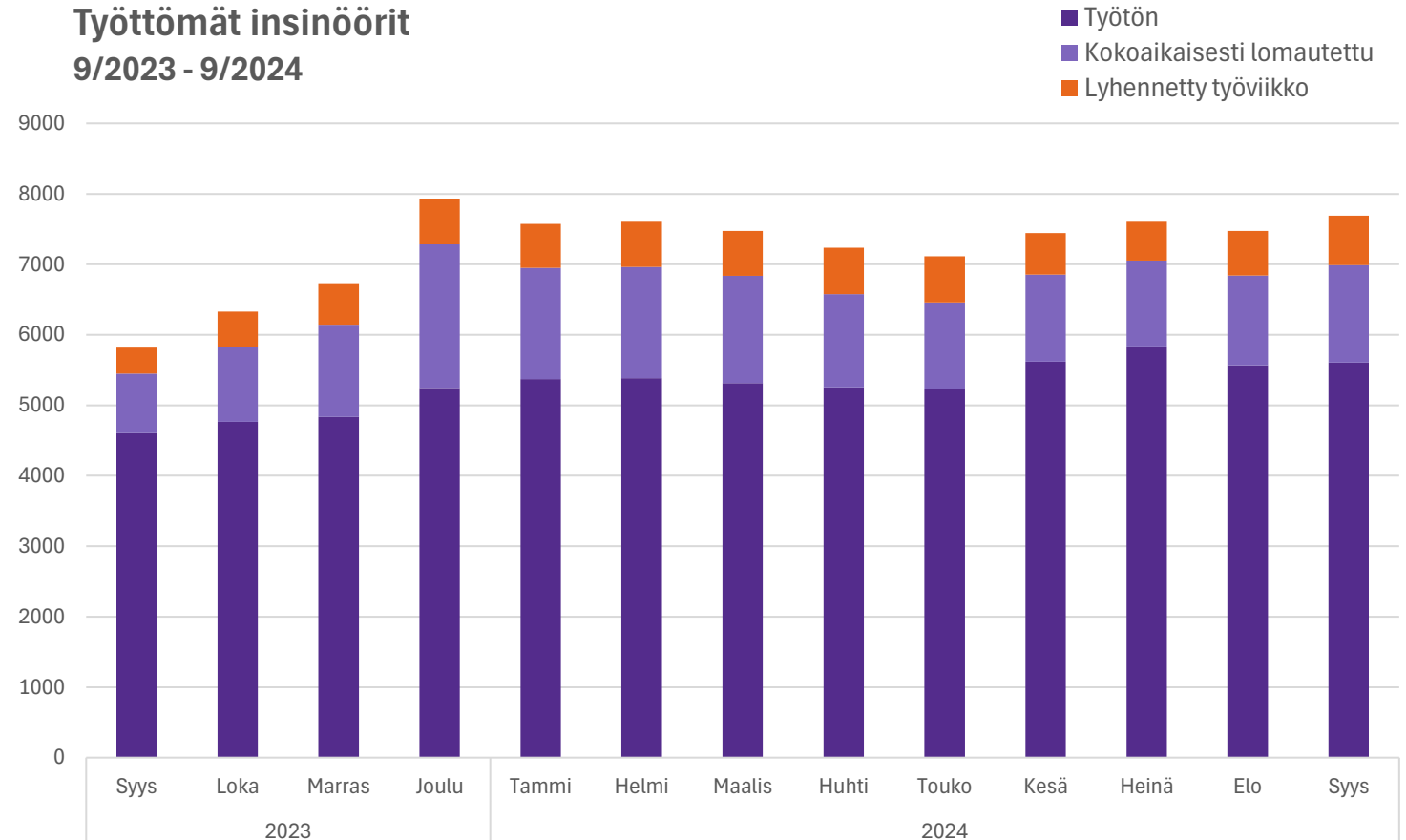
Lähde: TEM

Insinöörien työmarkkinatilanne

Insinöörien työttömyydessä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia syksyn aikana ja työttömien määrä on suunnilleen samalla tasolla kuin vuoden alussa.

Työttömiä insinöörejä oli syyskuussa 5604 työ- ja elinkeinoministeriön mukaan. Insinöörien työttömyysaste oli 4,7 %.

Kokoaikaisesti lomautettuja ja lyhennettyä työviikkoa tekeviä oli hieman enemmän kuin kesäkuussa.

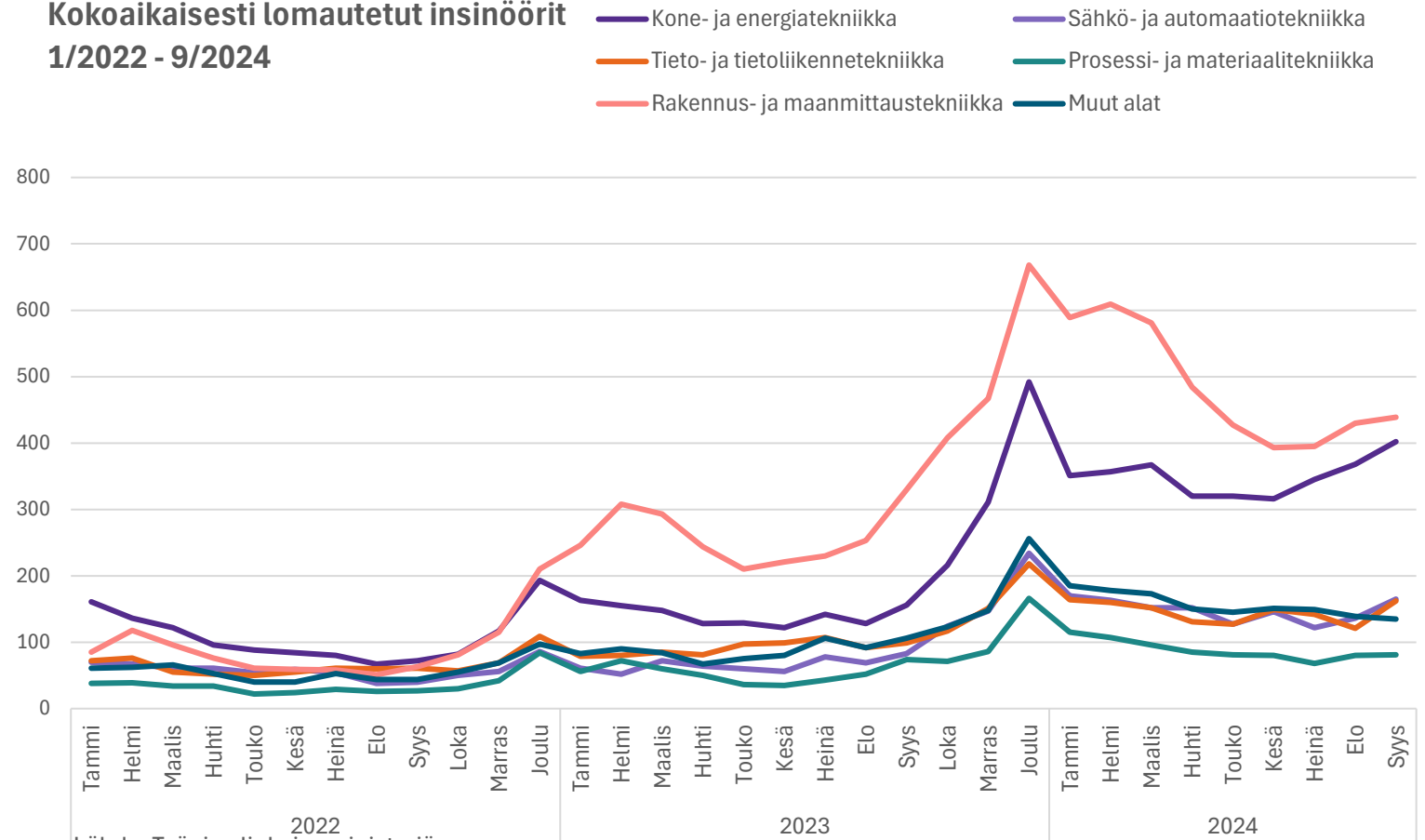
Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö

Kokoaikaisesti lomautetut

Kokoaikaisesti lomautettujen insinöörin määrä on laskenut vuoden alusta. Tammikuussa lomautettuja insinöörejä oli 1574. Syyskuussa vastaava luku oli 1384.

Lomautettujen määrä laski vuoden alkupuoliskon aikana, mutta on kasvanut sekä rakennus- ja maanmittaustekniikan alalla että kone- ja energiatekniikan alalla kesän jälkeen selvästi.

Kokoaikaisesti lomautetut insinöörit
1/2022 - 9/2024

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö

Suhdannekehitys

Suomen talous virkooa hiljalleen taantumasta ja suhdannekehityksen näkymät ovat melko positiiviset. Kustannuskilpailukyvn kehitys tukee Suomen ulkomaankaupan kehitystä, mutta maailmankaupan hidas toipuminen jarruttaa viennin kehitystä. Heikon suhdanteen kuopan pohja on kuitenkin jo takana ja suhdanne vahvistuu.

Kustannuskilpailukyky paranee kuluvan vuoden aikana ja pysyy suunnilleen samalla tasolla ensi vuonna suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin. Kuluvan vuoden osalta kustannuskilpailukyvn suotuisan kehityksen taustalla on muita maita hitaampi työn hinnan kehitys. Suomen työn hinnan suhteellinen lasku on kompensoinut heikon työn tuottavuuden kehityksen.

Ulkomaankaupan odotetaan piristyvän, mutta maailmankaupan hidas elpyminen jarruttaa Suomen viennin kasvua vielä kuluvan vuoden osalta. Vientimarkkinoiden kysyntä on heikkoa, kun Suomen viennin päämarkkinat eivät ole vielä lähteneet kasvuun. Korkotason tasainen lasku ja uusien tilausten kasvu kuluvan vuoden aikana kuitenkin indikoivat ulkomaankaupan piristymistä.

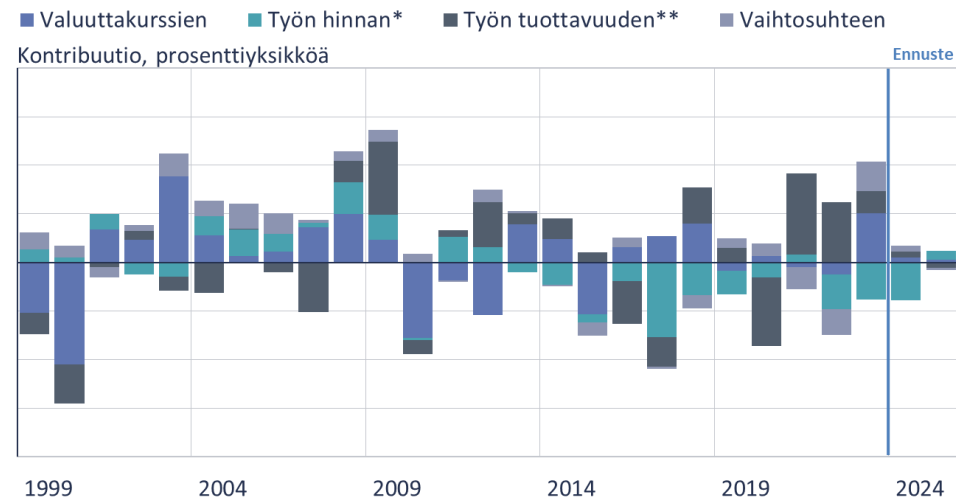
Hintojen nousu on hidastunut merkittävästi ja ansiotaso kasvaa vuonna 2024 inflaatio nopeammin, jonka seurauksena palkansaajien ostovoima kasvaa jo kuluvan vuoden aikana. Ostovoiman kasvu vahvistuu vuosina 2025 ja 2026, kun ansiotaso kasvaa ja inflaation odotetaan pysyvän maltillisena. Hintojen nousupaineet ovat vähäiset, mutta veromuutokset vaikuttavat kuluttajahintoihin.

Kustannuskilpailukyky

Vuodesta 2013 lähtien työn hinta on laskenut kehittyneisiin kauppakumppanimaihin verrattuna vuotta 2021 lukuun ottamatta jokaisena vuonna. Työn tuottavuuden kasvu on finanssikriisistä alkaen ollut keskimäärin kauppakumppanimaita heikompaa, mikä on heikentänyt Suomen kustannuskilpailukykyä. Työn hinnan suhteellinen kehitys on kompensoinut heikon tuottavuuskehityksen.

Kustannuskilpailukyky heikkeni vuonna 2023

Kontribuutiot suhteellisten*** vaihtosuhtekorjattujen yksikkötyökustannusten vuotuisiin muutoksiin

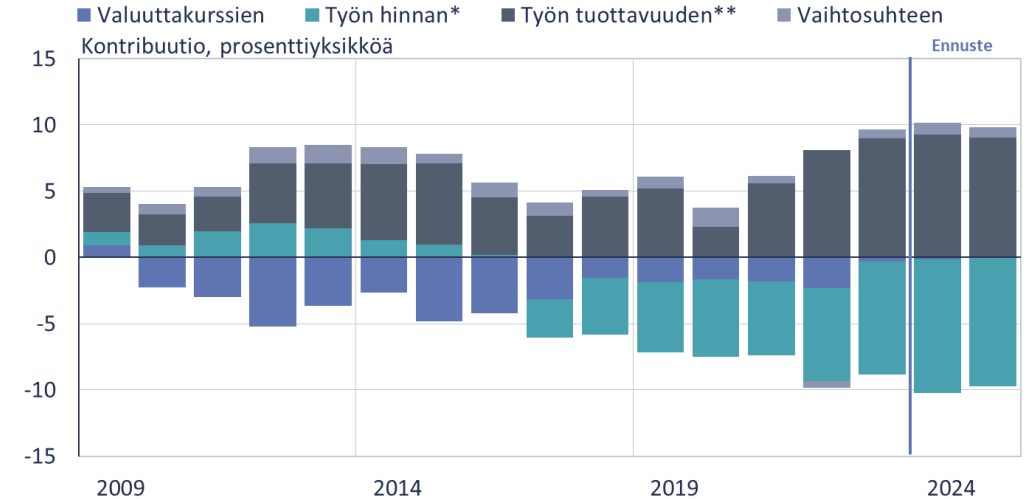

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti. **) BKT:n määrä työllistä kohti.
 ***) Suomi suhteessa 14 perinteiseen teollisuusmaahan.
 Lähteet: Euroopan komissio, OECD, KLEMS, Macrobond ja SP:n laskelmat.

21.9.2024
 © Suomen Pankki
 34093@Kontribuutiot stacked2

Suhteellisen työn hinnan lasku on kompensoinut työn tuottavuuden heikkoa kehitystä

Kumulatiiviset kontribuutiot suhteellisten*** vaihtosuhtekorjattujen yksikkötyökustannusten vuotuisiin muutoksiin vuodesta 2009 lähtien

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti. **) BKT:n määrä työllistä kohti.
 ***) Suomi suhteessa 14 perinteiseen teollisuusmaahan.
 Lähteet: Euroopan komissio, OECD, KLEMS, Macrobond ja SP:n laskelmat.

21.9.2024
 © Suomen Pankki
 34093@Kum kontribuutiot stacked

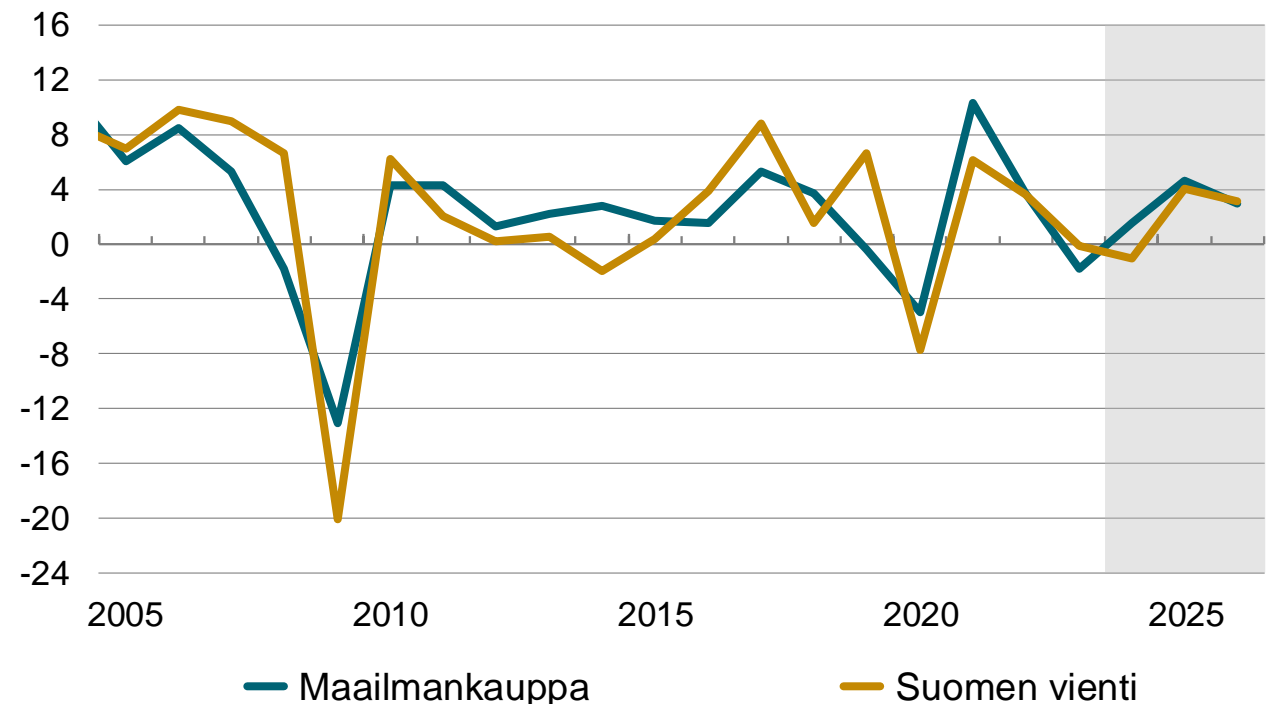
Vienti

Ulkomaankaupan pohjalukemat on jo koettu ja ulkomaankaupan ennustetaan piristyvän, mutta maailmankaupan heikko kasvu hidastaa Suomen ulkomaankaupan elpymistä vielä vuonna 2024. Suomen vientikysyntä on heikkoa, kun viennin päämarkkinat eivät ole vielä lähteneet kasvuun.

Suomen vienti lähtee kuitenkin kasvuun kuluvan vuoden aikana, mutta vuositason kehitys jää negatiiviseksi heikon alkuvuoden takia. Kasvu vahvistuu lähivuosina. Kustannuskilpailukyvyyn kehitys tukee viennin kasvua.

Korkotason lasku ja uusien tilausten kasvu viittaavat ulkomaankaupan piristymiseen.

Maailmankauppa volyymien muutos, %

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

Ansioiden kehitys ja ennusteet

Ennusteiden mukaan reaalisen ansiotason odotetaan kasvavan tasaisesti lähivuosina, kun ansiotaso nousee hintoja nopeammin.

Reaaliansioiden nousuoletus koko taloudessa vuosille 2025 ja 2026 perustuu ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun, koska tuleville vuosille ei ole vielä montakaan työehtosopimusta.

Ennusteet ansioiden kehityksestä tarkentuvat uusien työehtosopimusten myötä.

Palkkasumma koko taloudessa kasvaa yli neljän prosentin vuosivauhtia. Kasvun takana on keskiansioiden kasvu.

	2022	2023	2024	2025e	2026e
Muutos, %					
Sopimuspalkkaindeksi	1,8	3,9	2,3	2,7	2,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,6	0,3	0,6	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	2,4	4,2	2,9	3,4	3,1
Reaalinen ansiotaso	-4,7	-2,0	1,1	2,0	1,8
Palkkasumma	6,6	4,9	2,1	4,2	4,4
Keskiansiot	3,1	3,7	3,1	3,6	3,3

Lähde: valtiovarainministeriö

Inflaatio

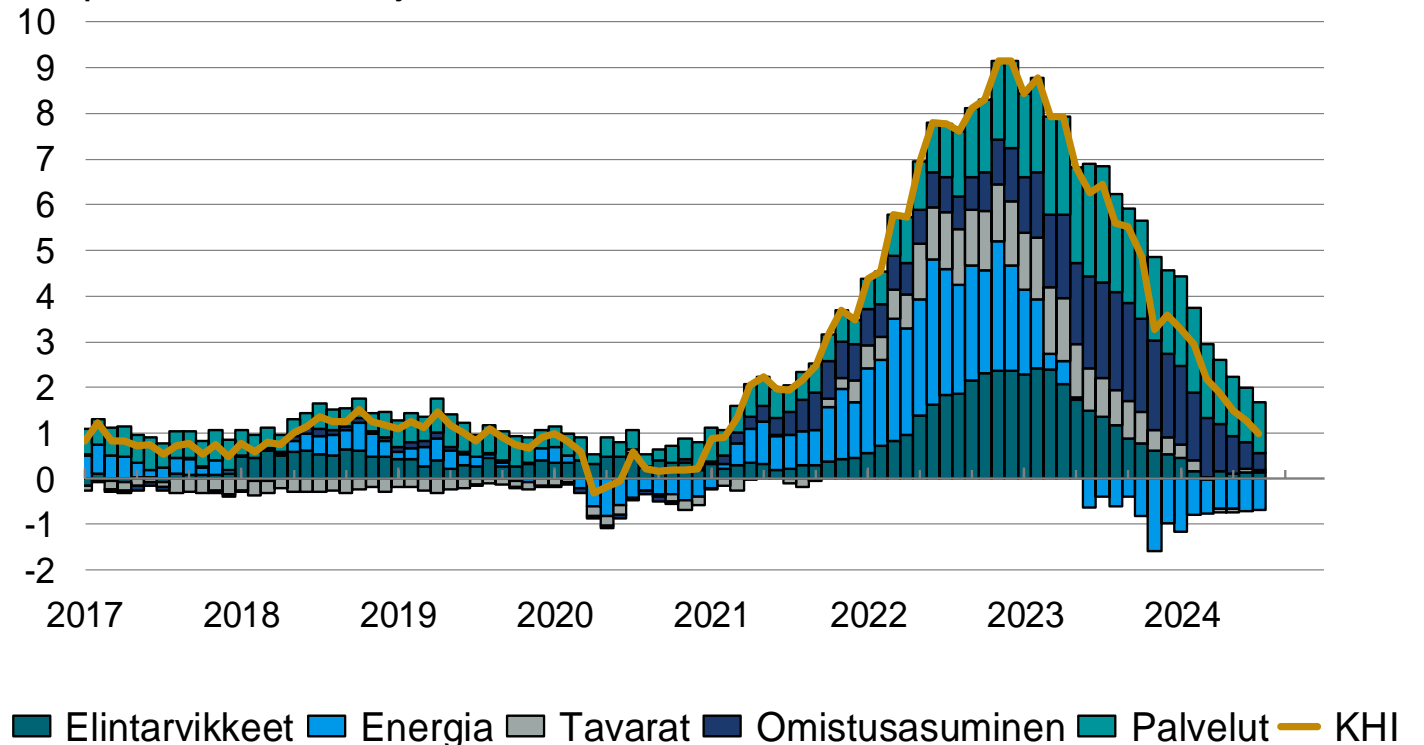
Inflaatio on hidastunut vuonna 2024. Hintojen nousua pitävät enää yllä omistusasuminen ja palvelut. Tavaroiden ja elintarvikkeiden hinnat ovat lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten. Energian hintojen lasku on jatkunut.

Inflaatio kiihtyy syksyn mittaan. Veronkorotukset kiihdyttävät hintojen nousua ennustejaksolla. Veromuutosten suora vaikutus inflaatioon vuosina 2024-2026 on noin 0,9 prosenttiyksikköä, jos muutokset menevät suoraan hintoihin.

Veroja lukuun ottamatta inflaatiopaineet ovat vähäiset.

Kuluttajahintaindeksi

prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Lähde: Tilastokeskus

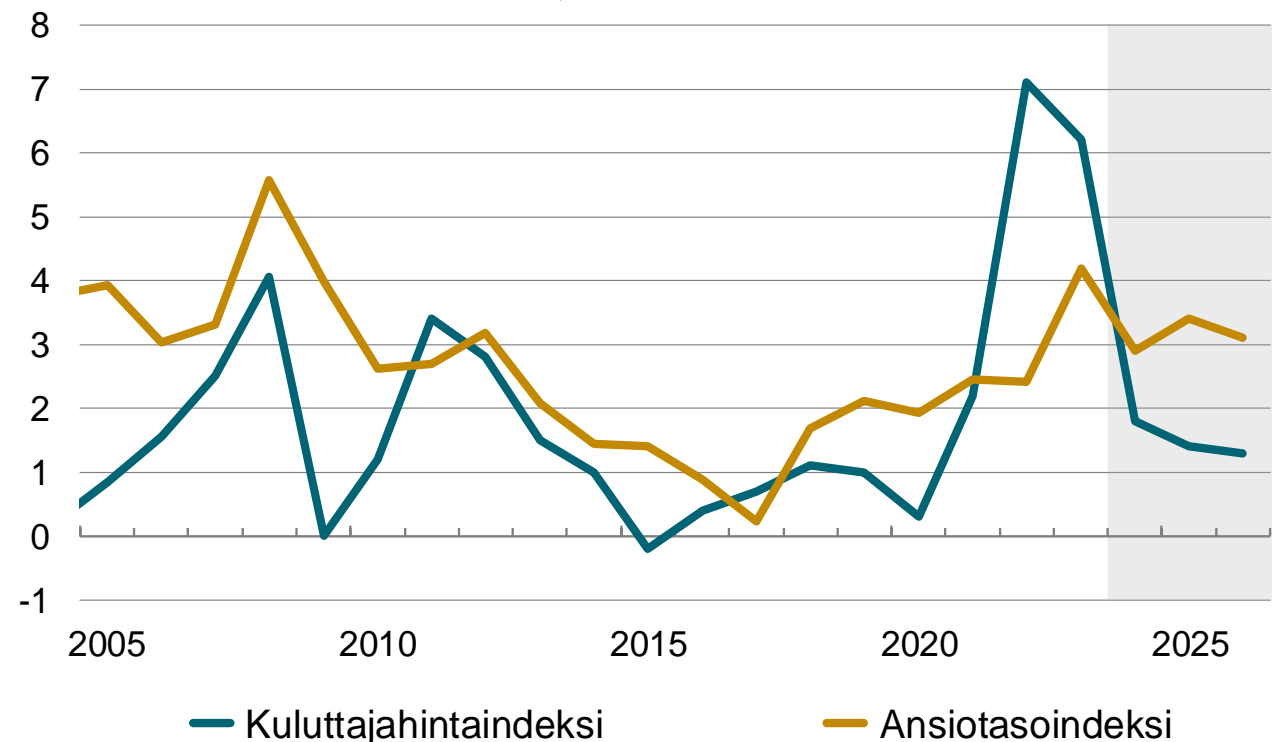
Kuluttajahinnat ja ostovoima

Kuluttajahintojen nousu on hidastunut kuluvan vuoden aikana ja ostovoima paranee vuonna 2024. Ostovoima on kuitenkin edelleen vuotta 2021 merkittävästi heikommalla tasolla.

Ansiotaso kasvaa ennustejaksolla kuluttajahintoja nopeammin, joten reaalin ansiokehitys parantaa ostovoimaa myös lähivuosina. Reaalin ansiotason palauttamiseksi on vielä kuitenkin paljon kirittävää.

Nimellisansiot kasvavat vuosina 2025 ja 2026 yli kolmen prosentin vuosivauhtia. Inflaatio hidastuu alle kahden prosentin tasolle.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi
muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Insinööriliiton kantoja

Taloukasvu

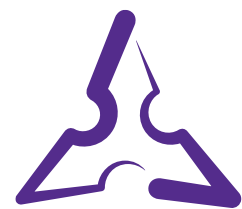
- Tuottavuus ja taloukasvu syntyy hyvästä yritys ympäristöstä, toimivasta sääntelystä ja hyvinvoivista työntekijöistä. Koko ketjua on kehitettävä päämäärätietoisesti.
- Yritystukijärjestelmän uudistaminen investointeja lisääväksi. Investointeja kestävään kasvuun ja vihreään siirtymään. Ylläpitäviä yritystukia on siirrettävä uudistavaan TKI-toimintaan
- TKI-panostukset ovat oleellinen osa tuottavuuden kasvun kannalta. TKI-rahoituslaista pidettävä kiinni ja panostuksia kasvatettava.
- Lisää tutkimustoimintaa ja tutkijoita aloittamalla tohtorikoulutus ammattikorkeakouluissa.

Työmarkkinat ja työelämä

- Työvoiman saatavuutta ja työmarkkinoiden heikkenevää kohtaantoa voidaan parantaa jatkuvalla oppimisella ja osaamisen ylläpitämisellä. Tulee ottaa käyttöön osaamistili.
- Tuottavuutta ja kasvua panostuksilla koulutukseen ja osaamiseen – koulutuksen laadusta pidettävä kiinni.
- Työllisyyspolitiikassa tulisi panostaa ikäsyrynnän poistamiseen sekä työhyvinvoinnin ja työkyvyn parantamiseen
- Ulkomaalaisten osaajien tärkeys – Suomi houkuttelevaksi maaksi, lupaprosessit kuntoon ja asennemuutos yrityksiin.

Palkat ja ostovoima

- Ostovoimaa parannettava palkkaratkaisuilla. Kilpailukyky on kunnossa, on ostovoiman kehittämisen aika.
- Suomen verojärjestelmää on kehitettävä tuloverotuksesta kohti kulutuksen haittaverotusta. Ihmisille enemmän käteen bruttopalkasta ja lisää valinnan mahdollisuuksia.
- Alakohtainen valtakunnallinen työehtosopimustoiminta takaa toimivan ja yhdenvertaisen ympäristön yrityksille sekä työehdot palkansaajille.

Insinööriliitto